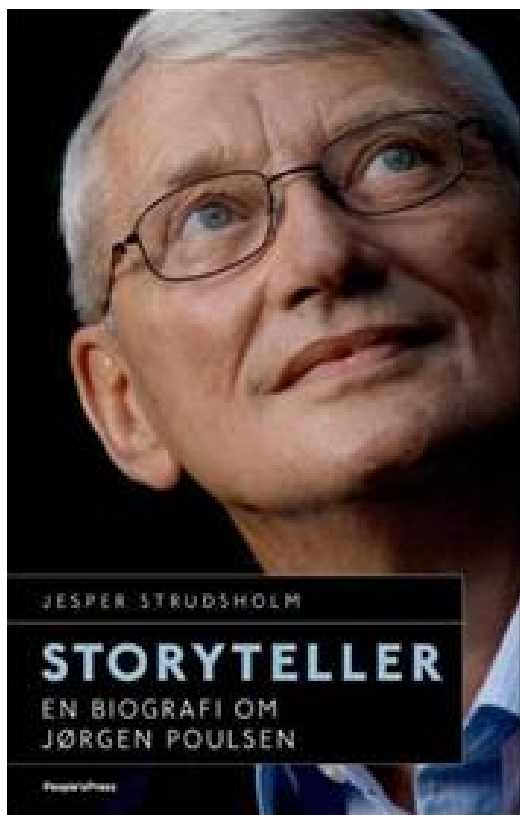

Nød nok til alle

Ulandsorganisationerne og miljøforkæmperne har sat verdens tilstand på brandudsalg i en retorik, der ikke står tilbage for tidligere epokers dommedagsproklamationer. Elendighedsoverdrivelser i den gode sags tjeneste er et grundvilkår, men hvor klogt er det at satse på at træffe de rigtige beslutninger på et forkert grundlag?

Jesper Strudsholm: *Storyteller. En biografi om Jørgen Poulsen*. People's Press 2007. 251 s., 249 kr.

Bjørn Lomborg: *Køl af. Sandheder og skrøner om den globale opvarmning*. Lindhardt og Ringhof 2007. 260 s., 249 kr.

Af Lone Maribo

I Jesper Strudsholms biografi *Storyteller* har den tidligere generalsekretær for Røde Kors Jørgen Poulsen sluppet kontrollen og lagt sit liv ud til offentlig beskuelse i en grad, så man af og til griber sig i at føle trang til at kigge væk. Det er en bog, der spiller på mange temaer, ofte på samme tid, og resultatet er overvældende – alt fra uvedkommende dyneløft og skyldplagede succesforklaringer til overordnede nødhjælpsproblematikker, sat på spidsen på en fremragende måde.

Mødet mellem Jørgen Poulsen og hans broder, i en lavloftet stue på fødegården i Branderup, så langt vestpå at det nærmer sig verdens ende, er skildret på en så formidabel pinagtig måde, at det næsten er en lettelse at kunne lægge den tonstunge lyd af stilhed og et imaginært bornholmerurs lavmælte nedtælling til dommedag bag sig allerede på side 15, i bilen på vej østover, tilbage til magtens og handlingens verden.

Ved skildringen af mødet med broderen, som måtte blive hjemme på gården i Sønderjylland for at tage sig af familien efter faderens tidlige død, blotlægges Jørgen Poulsens dybe skam ved at ville noget andet og være ærgerrig, samtidig med at vi har at gøre med "en barndom, der var sådan, at jeg bliver nødt til at omtale den med en humoristisk distance, for at holde den ud" (12).

Et af Jørgen Poulsens postulater er, at fænomenet Branderup er den dybere årsag til hans kolossale sult efter anerkendelse. De ambitioner, der drev ham op af de sandede plovfurer og ind hvor beslutningerne tages, forsøges forklaret med en opvækst i Danmarks periferi. Branderup er behæftet med skam, det samme er trangen til at komme væk, og vé den, der gør det godt, må han skamme sig tifold. Argumentationen holder ikke, og det eneste, vi ender med at tro på, er, at succes kræver en forklaring, en undskyldning, og dét i sig selv er en pointe.

Aflad til salg

En lang række af mennesker, hvis veje har krydset Jørgen Poulsens inden for de seneste 30-40 år, professionelt såvel som privat, er blevet interviewet og udspurgt – hvordan er han, ham Poulsen? Svarene runger enstemmigt fra alle kroge af verden: ærgerrig, selvsikker og sig selv absolut nærmest i alle situationer. Selverkendelsen er dog sympatisk:

Hvor har man dog kæmpet for, at de ikke skulle pisse på én. Det er jo selvisk. Men når man skal gøre regnebrættet op, vil jeg håbe, at jeg også kæmpede for noget, der var uden for mig selv. Altså gjorde en lille forskel. (14).

Budskabet er, at ærgerrighed er en synd, men benyttet i en tjeneste, hvor man kan hjælpe andre, er synden tilgivelig. Lyder underligt bekendt, ikke – når mønten i Røde Kors's indsamlingsbøsse klinger, sjælen ud af skærsilden springer ...

Løgn i den gode sags tjeneste

Hvor skildringen af Jørgen Poulsens personlige forhold meget hurtigt bliver underligt voyeur-agtigt uvedkommende i al sin åbenlyse skamdyrkelse, står de professionelle skismaer anderledes skarpe og brugbare. Overvejelserne om, hvor hårdt man må spænde tolkningens bue i den gode sags tjeneste, er i dén grad hele bogen værd.

Overdrivelser om nød og elendighed er én ting. Noget andet er deciderede usandheder, og *Storyteller* har flere eksempler på, at både Jørgen Poulsen og institutionen

Dansk Røde Kors er gået over den usynlige grænse, der går mellem overdrivelse og løgn. Et nyere eksempel er fra dækningen af borgerkrigen i Rwanda i begyndelsen af 1990'erne, hvor hundredetusinder af civile flygtede henover grænserne til nabolandene og fik ophold i lejre, som Røde Kors og FN opslog i Tanzania og Congo. Herfra forlød det på et tidspunkt, at en kolera-epidemi var brudt ud i én af lejrene. "Der er ingen tvivl om, at der dør tusinder og atter tusinder hver dag," sagde Røde Kors' delegat, hvilket ikke passede. Epidemien eksisterede ikke" (158).

En lang række af Jørgen Poulsens såkaldte journalistiske friheder kommer for dagen i bogen. Hvor Jeppe Nybo, tidligere Irak-korrespondent på TVavisen, stjal en småkage, har Jørgen Poulsen begået adskillige væbnede røverier i bagerbutikken. Havde Strudsholm dog bare kørt den tråd færdig ved at spørge Jørgen Poulsen om det er i orden at lyve – og var blevet ved at spørge, indtil han fik et klart svar! Det gør han desværre ikke, og i stedet søger Strudsholm svaret hos en erhvervs-konsulent, som underviser erhvervsledere i at sælge varen med brug af den gode historie. Her er svaret et tjah, næh og dog, assisteret af en forblommet teori om, at hjertets sandhed kan godt være mere sand end den faktuelle.

Overdrivelse fremmer ...

Det er i udgangspunktet problematisk, at nødhjælpsorganisationerne ofte opererer steder, hvor andre mennesker ikke har adgang. Hjertets sandheder risikerer at få et friere løb – fra det næsten grinagtigt usandsynlige, som da man i Folkekirkens Nødhjælps kalender fra 2006 kunne læse, at i Malawi og Zambia springer sultne afrikanere i krokodillebefængte floder for at plukke vandliljer, til det decideret usande. På Verdensfødevarereorganisationen WFP's netbaserede nyhedsorgan IRIN kunne man, også i 2006, læse, at "I Zambia's medier er der hver dag forlydender om familier, der er døde af at spise giftige rødder", angiveligt på grund af hungersnød. Faktum var, at der i indeværende år havde været fire episoder, der faldt ind under kategorien forgiftninger. Dermed havde WFP gjort sig til talsmand for et udsagn, der i ly af den gode vilje forlængst havde krydset grænsen mellem overdrivelse og løgn.

Sandheden er alt andet end konkret, men tværtimod baseret på politisk-økonomiske overvejelser. Bistandsorganisationer lever af at levere bistand til nødlidende. Var der ingen nødlidende, ville der ikke være behov for bistandsorganisationerne, og af og til ser man eksempler på, at nøden overdrides eller endog opfindes til lejligheden. Angreb på nødhjælpsorganisationernes forvaltning – for eksempel at praktisere fødevareredistribution til lande med landbrugspotentiale i perioder, hvor verdensmarkedsprisen på korn er lav – bliver identificeret med et angreb på et hungerramt barn i Afrika. Dette på trods af det faktum, at fødevarerhjælp ofte er kontraproduktiv, for hvad sker der mon med et lands kommercielle farmere, når der et par år i træk er

blevet dumpet fødevarer på markedet til langt under markedsprisen?

Skibskatastrofer, hærværk og pludselig død

Ulykker har en forunderlig tiltrækningskraft. En katastrofes chance for at få medieomtale synes at være afhængigt af dens tabstal, hvilket igen er direkte proportionelt med avisens oplagstal. Nedjusteringen af en katastrofes omfang er derfor ofte en kedelig affære for alle parter.

Opbragte og fordømmende reaktioner på nøgterne overvejelser i forbindelse med ulandsstrategier er en illustration herpå. Retorikken i miljødebatter med udgangspunkt i menneskeskabte klimaforandringer er en anden. Bjørn Lomborgs tilbagevisning af miljøforkæmpernes ildevarslende profetier er ikke gået ustraffet hen. Hvor Al Gore kan profilere sig som humanist (verdens fattige vil dø af varme), dyreven (isbjørnen vil uddø) og dermed som et, overordnet set, ansvarligt kristent menneske (dette er payback time for årtiers frådsen, overdrivelse og selvisk opførsel) er Lomborgs budskab blevet kategoriseret som kynisk og reaktionært.

Vi er vidne til en opvarmning af kloden på grund af vores CO₂-udledninger, herom er der ingen tvivl, heller ikke for Lomborg. Men hvor meget, hvilke konsekvenser, vi kan forvente, samt hvad vi kan gøre for at afbøde de negative effekter, bør være debattens omdrejningspunkt. Under alle omstændigheder skal debatten tilbage på et spor, hvor den religiøse dommedagsretorik skal afløses af – mener Lomborg – økonomisk funderede cost-benefit overvejelser.

Al Gore opererer med et fremtidssceneri, hvor verdenshavene vil stige 6 meter. Baggrunden for dette tal er en hypotetisk afsmeltning af halvdelen af Grønland og Antarktis. Problemet er, ifølge Lomborg, ikke regnestykket, for på de givne præmisser er tallet korrekt. Problemet med Al Gores forudsigtelse er, at præmisserne ikke holder. Den gennemsnitlige temperatur på Antarktis er -34C, og selv et worst case scenario, med temperaturstigninger på, lad os sige 25 grader, hvilket er 10 gange så stort som FN's estimering, ville ikke få isen til at smelte.

FN's klimapanel har offentliggjort prognoserne for vandstandsstigningerne i dette århundrede og opererer med 12 cm i 2050 og 29 cm ved udgangen af århundredet. En stor del vil være menneskeskabt. Ja, der vil komme flere varmedødsfald, til gengæld vil antallet af kuldedødsfald falde, og på bundlinien vil flere mennesker overleve. Den globale isbjørnebestand er vokset fra 5.000 i 1960'erne til vores dages 25.000, ifølge Arctic Climate Impact Assessment. Den største trussel mod isbjørnebestanden udgøres i øvrigt af jagt. De voldsomt forøgede forsikringsomkostninger inden for de sidste tyve år til ofrene for oversvømmelser, skyldes ikke udelukkende større eller flere naturkatastrofer, men forøget velstand, og at vi i stadig stigende antal bosætter os for tæt på floder og glemmer, at naturen er en kraft, som vi – stadigvæk, trods alt – ikke er herrer over.

At fremtrædende debattører vælger at beskrive situationen som at "jorden er i brand", og at vi er på vej imod "en fremtid, hvor vores børn ser regnskove bryde i brand og havene koge – medmindre vi handler i dag" (142) er måske nok overdrivelser i den gode sags tjeneste, men miljøet får næppe gavn af en sådan retorik. "Uden den fulde information er det usandsynligt, at vi vil træffe de bedste valg for fremtiden. For eksempel er det påfaldende, at mens politikerne foruroliges over gletsjeren ved Ilulissat, undlader de at stå af flyet ved Kangerlussaq, hvor gletsjerne vokser"(9).

Dommedagssceneriet er tilsyneladende et ligeså salgbart koncept i dagens naturvidenskabeligt funderede rationalitet, som det har været i mindre oplyste perioder af menneskets historie.

Lomborgs bog er væsentlig, fordi den giver mulighed for selvstændig stillingtagen. Han har ikke nødvendigvis ret i tolkningerne af de mange tal. Hans talrige forslag til alternative strategier i forhold til Kyoto-aftalerne er lidt trættende i længden, og kvaliteten af dem kan diskuteres.

Men netop her har bogen sin kolossale betydning for debatten. En argumentation, der hviler på følelsepornografisk manipulation, er ikke til diskussion.

Lone Maribo er journalist og stud.mag. i historie ved Aarhus Universitet.